

Kolonija velikega podkovnjaka *Rhinolophus ferrumequinum* (Schreber, 1774) v jami Lobašgrote blizu Kočevja

Primož Presetnik¹ & Martina Bergant²

¹Tolstojeva 9/b, 1113 Ljubljana, Slovenija, E-mail: primoz.presetnik@s5.net

²Motnik 37, 1221 Motnik, Slovenija, E-mail: martina.bergant@email.si

Izveček. V prispevku so podana poletna in zimska opažanja velikih podkovnjakov *Rhinolophus ferrumequinum* v jami Lobašgrote pri Črnem potoku blizu Kočevja. V jami je sedmo znano mesto porodniške kolonije te vrste netopirjev v Sloveniji.

Ključne besede: netopirji, veliki podkovnjak, porodniška kolonija, prezimovališče, jama, Kočevje

Abstract. OBSERVATIONS OF THE GREATER HORSESHOE BAT RHINOLOPHUS FERRUMEQUINUM MATERNITY COLONY IN THE LOBAŠGROTE CAVE NEAR KOČEVJE (SOUTH SLOVENIA) - Observations on the greater horseshoe bat roosting site in this cave are reported. Lobašgrote contains the seventh known maternity colony of the greater horseshoe bat in Slovenia and also serves as a hibernaculum.

Keywords: Key words: Chiroptera, *Rhinolophus ferrumequinum*, maternity colony, hibernaculum, cave, Kočevje, Slovenia

Uvod

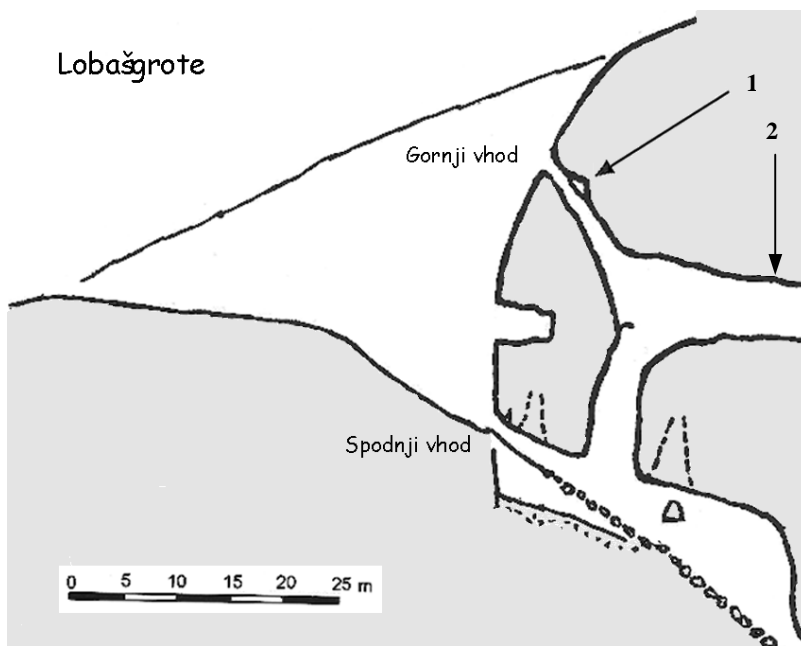
Veliki podkovnjak je, razen v gorskem svetu, v Sloveniji splošno razširjen (Kryštufek 1991). Večina podatkov temelji na najdbah posameznih osebkov, opažanja skupin brejih ali že doječih netopirk - (porodniške kolonije) pa so redke. Kryštufek (1990) kot taka mesta navaja Osapsko jamo in še eno lokaliteto na Kraškem robu. O obstoju dodatne porodniške kolonije v zahodni Slovenije poročata ustno N. Aupič in K. Koselj. Na Dolenjskem je Hudoklin (1999) opazoval porodniške kolonije velikih podkovnjakov v jamah Jazbina in Luknja pod Gradom. Velika kolonija je bila opažena tudi na podstrehi cerkve Sveti Duh v Črnomlju (Kryštufek 1997). Tam

smo netopirke z mladiči opazovali že 29. junija 2002 (N. Aupič & P. Presetnik, neobjavljeni podatki).

Na pojavljanje prisotnost večje vrste netopirjev v jami Lobašgrote so nas opozorili jamarji.

Opis jame

Jama Lobašgrote leži južno od naselja Črni potok pri Kočevju. Z dvema vhodoma se odpira v severnem pobočju z bukvami in javorji poraščene hriba Skortna. Zgornji teže dostopni vhod leži na nadmorski višini 555 m, spodnji pa približno 22 m nižje (Sl. 1). Jama sestavljata dve etaži, ki sta med seboj povezani z nekaj brezni.

Slika 1: Položaj vhodnih delov Lobašgrote (prirejeno po Lajovic 1998): 1 - mesto porodniške kolonije in 2 - mesto prezimovanja velikih podkovnjakov.

Figure 1: Plan of the entrance parts to the Lobašgrote cave (after Lajovic 1998): 1 - position of the greater horseshoe bat maternity colony; 2- position of bats during hibernation.

Rezultati in razprava

Dne 25. julija 2002 sva med pregledom prostorov Lobašgrote v zgornjem vhodnem rovu (Sl. 1) videla najmanj 40 budnih ali letajočih velikih podkovnjakov. Z ultrazvočnim detektorjem (tip Petterson D 200) so bili jasno slišni ultrazvočni klici na frekvenci 83 kHz, ki so značilni za to vrsto podkovnjaka (Ahlen 1990). Dne 23. novembra 2002 sva globlje v gornji etaži (Sl. 1) opazovala najmanj 140 otrplih velikih podkovnjakov, stiskajočih se v nekaj velikih gručah.

Prve omembe netopirjev v jami zasledimo v zapisnikih jamarskih ekskurzij. Erič & Bukovec (1986) omenjata kolonijo "netopirjev" v galeriji nad zgornjim vhodom, ki sta jo opazovala 9.11.1985. Približno 50 osebkov netopirjev je 13.12.1997 in 3. ter 6. januarja 1998 v zgornji etaži, ca. 20 m od vhodnega brezna, opazoval tudi Lajovic (1998). Čekada (2002) poroča o najmanj 20 podkovnjakih, ki jih je 30.6.2002 opazoval blizu zgornjega vhoda, vendar zaradi oddaljenosti ni mogel natančno določiti opazovane vrste.

Netopirji so se tudi ob našem prvem obisku zadrževali blizu vhoda in nad navpičnim breznom (Sl. 1), kar je značilno mesto porodniških kolonij velikega podkovnjaka (Ransome & Hutson 1999). Takšni deli jam namreč omogočajo akumulacijo zunanje toplote in oddane telesne toplote netopirjev. Zato so primerni za kotitev in vzrejanje mladičev velikih podkovnjakov. Medtem ko je večina netopirjev visela posamično, sva opazila tudi dva ločena, stiskajoča se para netopirjev, verjetno samici z njunima mladičema. Glede na najino opazovanje in datum opazovanja Čekade (2002) sklepava, da veliki podkovnjaki v jami Lobašgrote oblikujejo porodniško kolonijo. Lobašgrote je sedaj sedmo znano mesto razmnoževanja velikih podkovnjakov v Sloveniji. Veliki podkovnjaki v jami tudi prezimujejo.

Motnje netopirjev, ki jih povzročajo redki obiskovalci jame, za sedaj verjetno ne ogrožajo preživetja kolonije. Pa vendar Čekada (2002) za vstop v jamo priporoča uporabo spodnjega vhoda. Veliki podkovnjak je na rdečem seznamu (Uradni list RS 12/82) uvrščen med prizadete vrste (E), zato bi morali jamo Lobašgrote vsekakor predlagati tudi za zaščito v okviru mreže Natura 2000.

Zahvala

Pri drugem pregledu so sodelovali Andrej Hudoklin in člani Društva za raziskovanje jam Ljubljana. Nataša Aupič in Klemen Koselj sta nama dovolila, da uporabiva njune še neobjavljene podatke. Jamarska zveza Slovenije je dovolila uporabo katastra jam. Društvo študentov biologije je posodilo ultrazvočni detektor. K ogledu jame sta naju spodbudila Aleš Lajovic in Miha Čekada (JK Železničar).

Summary

Examination of the Lobašgrote cave on 25th July 2002 confirmed previous reports by speleologists that the cave sheltered substantial numbers of bats. During our visit, at least 40 specimens of the greater horseshoe bats were counted. Bats occupied vertical blind dome near the cave upper entrance (Fig. 1), which is a characteristic position for the greater horseshoe bat maternity colonies (Ransome & Hutson 1999). Our observations, together with those made by Čekada (2002) on 30th June 2002, suggest that the species uses the cave as a maternity colony. So far, the Lobašgrote cave is the seventh known maternity roost of the greater horseshoe bat in Slovenia. Observation of at least 140 hibernating greater horseshoe bats on 23rd November 2002 confirmed that the cave is used by the species as a hibernaculum as well. We believe that the Lobašgrote cave should be given the status of a Special Area of Conservation.

Viri

- Ahlén I. (1990): Identification of bats in flight. Swedish Society for Conservation of Nature, Stockholm. 50 pp.
- Erič M., Bukovec T. (1986): Lobašgrote. Zapisnik ekskurzije 9.11.1985. Jamarski klub Novo mesto. Kataster jam Jamarske zveze Slovenije, Ljubljana, 4 pp.
- Čekada M. (2002): Lobašgrote. Zapisnik ekskurzije 30.6.2002. Jamarski klub Železničar. Kataster jam Jamarske zveze Slovenije, Ljubljana, 1 pp.
- Hudoklin A. (1999): Letna dinamika pojavljanja podkovnjakov (*Rhinolophus* spp.) v nekaterih jamah na Dolenjskem. Annales, Anali za istrske in mediteranske študije 9 (2): 323-328.
- Kryštufek, B. (1990): Sesalci (Mammalia). In: Bole, J., A. Brancelj, J. Cernelutti, D. Devetak, B. Drovenik, A. Gogala, B. Horvat, I. Kos, C. Krušnik, B. Kryštufek, N. Mršič, T. Novak, F. Potočnik, I. Sivec, L. Slana, R. Slapnik, P. Tonkli, D. Tome & M. Žerdin / Krušnik C (ed.). Inventarizacija in topografija favne na območju kraškega roba in območju Veli Badanj-Krog (končno poročilo). Inštitut za biologijo Univerze v Ljubljani, Ljubljana: 143-153.
- Kryštufek B. (1991): Sesalci Slovenije. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana: 65-66.

- Kryštufek B. (1997): Inventarizacija favne sesalcev na Kočevskem (poročilo). Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- Lajovic A. (1998): Lobašgrote. Zapisnik ekskurzij 13.12.1997, 3.1. in 6.1.1998. Jamarski klub Železničar. Kataster jam Jamarske zveze Slovenije, Ljubljana, 4 pp.
- Ransome R.D., Hudson A.M. (1999): Revised action plan for conservation of the great horseshoe bat (*Rhinolophus ferrumequinum*) in Europe, Report to the Council of Europe: 48 pp.
- Uradni list RS (2002): Pravilnik o razvrstitvi rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam, Uradni list Republike Slovenije (24.9.2002) 12 (82): 8894 - 8976.